

intervju:

Oaxenbor.

TOREKÄLLBERGETS MUSEUM

Intervju med gamla Oaxenbor

Anna Karlsson

Hösten 1974 -09-10

37 sidor

Utskrift från band 46 o 47

TOREKÄLLBERGETS MUSEUM

Band nr 46 och 47

Intervju med:

Anna Karlsson

Agnes (dotter här benämnd KK)

Karta

Anna Karlsson född: 1882

Intervjuad av Carl-Henrik Ankarberg 1974-09-10

NN: Jag håller på å samlar in material nu, Karta. Jag gör intervjuer för att höra om livet på Karta.

AK: De e min älsklingsö. Sen vart Oaxen de förstås.

NN: Vilket år är tant Anna född?

AK: 1882

NN: Ute på Karta bruk?

AK: Ja i den stugan.

NN: I de stora huset?

AK: Ja de kalla de för stora huset, Stora byggningen sa vi.

NN: Var ngorstans bodde familjen då, på övervåningen?

AK: Nej nedre botten.. De va ett lite rum oppe på där, men de bodde en lärarinna först å sen en gubbe där som va lite snoskig.

KK: De bodde på sydänden, åt öster, där hade dom ett rum. De va där du å ja hittade dockan som du hade när du va liten. Efter 40 år, under trappan där.

AK: Som ja va så lessen.

NN: Va de många familjer som bodde i stora byggningen?

AK: Nej de va en, två, tre, fyra. Fyra va vi på nedre botten. Uppepå va de bata litet windsrum d-å. Där bodde lärarinnan först å sen när skolan va slut å de la ner Karta, så bodde den där gubben kvar där. (.....?) sin doktor på väggen. Vi kom dit en gång min man å ja, vi hade bada. Ja ville till Karta varenda sommar, å då sa ja "men tänk om han blir sjuk, han bor ensamman på den här ön, å ingen enda männska te å tala me." "Ja har min doktor, hänger på väggen där", sa han. De va bössan.

NN: Hade han arbetat vid Karta?

- AK: Ja han hade arbetat. Hanses far oxo. Min farfar hade arbeta där.
- NN: Va hette farfar till tant Anna?
- AK: Nils Johan Grindberg.
- NN: Så de va den där släkten Grenberg som ...?
- KK: De va två sorter. En del kalla sig för Grindberg, en del för Grenberg. Lite delade meningar om de där. De samma släkt, från Östergötland.
- AK: Ja, dom kom ifrån Östergötland. Min farfar o farmor, men då va inte min pappa född. Han e född i Trosa, Andervik, Öbolandet.
- KK: Men där ligger inte Andervik.
- AK: Nej men de va kalkbruk, Andervik ser du. Men de va en liten silvergruva. De hitta lite silver där, men så när de tog slut så (.....) kom familjen över till Karta. Min far va 14 dagar när de flytta dit. Han va född i Trosa, för de bodde i Trosa när min farfar arbeta i Andervik.
- NN: Vad hette pappa?
- AK: Nils Johan.
- NN: Å hans farfar, vad hette han?
- AK: Han hette ... Johan hette han oxo, men August Johan ...
- KK: Morfar hette Nils Johan å han va född 1 maj 1849.
- NN: Om vi nu går tillbaka till Karta, hur stora lägenheter hade familjerna?
- AK: Ett rum, ungefär iden här stilien.
- NN: Det fanns inget kök?
- AK: Å nej då, de va lyx på den tiden. Ja de va någe större än de här.
- KK: Ja, jag har sett nä ja va barn.
- NN: Va de stora familjer, hade dom många barn?
- AK: Ja, vi va sex stycken född där, å två stycken, nej sju va vi födda där å en på Oaxen. Så vi va åtta stycken.
- NN: De va stora familjer.
- AK: Allting få en te å gå.
- NN: Va de väldigt trångbott då, när de va så många?
- KK: De va bara sängar alltihop.
- AK: Ja, o ja de va trångt.
- NN: Hur fick man mat å dryck?
- AK: Ja de kom till Fållnäs, di hade affär där, en som hette Karolina Karlsson. Så hade hon affär på Torön, Lisön va de väl hon va. Å de kunde (.....) Karta 2 gånger i veckan, me lite varer. Så fick de alltid skicka efter me mjölkkrus, vi hämta mjölk av Fållnäs (.....) dåligt ljud Precis som förr vid Oaxen alltså.
- NN: De e samma sak där. (Jag håller på å spelar in de här samtidigt, så det är lättare å höra sen, när man ska skriva ut.)

- KK: Du ska var alldeles otvungen mamma.
- NN: O ja de e ingen fara. Fanns de någon skola ute på Karta?
- AK: Ja de fanns de. De mura upp en kåk på norra udden. En liten skola.
- KK: Kommer du ihåg vad den hette?
- AK: Skolan? Charlottental kalla vi den, de va en liten grön plätt mellan bergen- Den kalla vi (.....) för Charlottental.
- KK: Å (.....) jobba lärarinna (.....).
- AK: Ja hon hette Hanna Andersson. Så flytta hon, åså kom de en som hette Olga Lindholm, å sen en som hette Erika Johansson. Å sen på Oaxen sluta ja för en som hette Hanna Götlin. Den sluta ja skolan för. Så ja gick för 4 lärarinnor.
- NN: Skolan ute på Karta, fanns de mer än ett klassrum?
- AK: De va bara ett.
- NN: Bodde läraren där eller ...?
- AK: Nej hon bodde i de där stora byggningen oppe på i de där lilla rumme.
- NN: Hur många ugnar fanns de ute på Karta?
- AK: Två.
- NN: Eldades dom me ved, eller med kol?
- AK: Ja till en början ve, men de minns ja inte, ja de va före min födsel. Men min pappa sa att de elda me ved först. Å då fick gummorna gå dit utan karlarna om kvällarn, när de skulle gå hem å sova. Så min farmor hon har vari ute oxo (.....)
- KK: Nu tycker jag du ska tala om för Karl-Henrik Ankarberg om din farmor som gick å jobba på ugnen, när morfar va liten.
- AK: Hon gick å jobba på ugnen. Å så lossa dom ven som skulle till ugnen, när vedpråmarna å båten Oaxen kom, det stod Oaxen me stora bokstäver. Då lossa gummorn vetravarna, inte min mor inte, men de där gamla gummern ha gjort de där se.
- OK: En gång när morfar va liten så va han å hämta sin mamma. Då fick dom se nänting nere ve stranden.
- AK: Då fick hon se, de va så vackert mänsken, då -sa han min pappa- min mor åt mig "hör du (.....) va e de som skvalpar i sjön därnere ve hamn, ja måste gå ner å titta. Han följe väl me, va liten parvel å han. Då låg de, flöt island en död gubbe där. Å sen fick dom veta att de va en ifrån Mörkö som hade drunkna.
- KK: De va de ja ville ha fram. Dom va väldit käck, tog saken i egna händer å drog upp gubben.

AK: Men annars så va de ju svart förstås. Fanns ingen belysning inte. Å de fanns de ju inte på Oaxen heller förstås.

NN: Hur många familjer kunde de varit som bodde ute på Karta, när tant Anna va ung?

AK: Ja de va nu som fyra familjer bodde i den där stora kåken, å sen den där mitt på gården som de kalla för kasern, de va nerpå, var de 2 stora rum där bodde ungkarlar. Å sen va de en familj som bodde i byggningen. De här e bagarstugan. Där e Hedbergs-byggningen, ser du take där, han som kalla för pann..... på den tiden. Sedan va de Charlottental, den byggningen där bodde de 4-5 familjer tror ja? Bodde en familj oppepå.

NN: Ovanpå skolsalen?

AK: Nej de va en byggning byggd te arbetarbostad.

NN: Bredvid skolan?

AK: Ja en liten bit ifrån oppe i backen, ja tänk vika tider om man tänker påt. De är ett himmelrike mot som de va då de.

NN: Fanns de många brunnar, så man kunde få friskt vatten?

AK: Ja de fanns en brunn (.....) Charlottendalskolan. De va gott vatten i den brunn. Fint vatten. De gick ofta dit efter kaffevatten som di sa gummorna, för di tyckte de smaka lite salt de som va hos, framme hos oss på gården där. Så de va två brunnar.

NN: Umgicks familjerna mycke med varandra.. på fritiden?

AK: Ja de gjorde de.

NN: Drack kaffe hos varann?

AK: Ja de gjorde dom nog.

KK: Ja kanske skulle ja säga att de va en väckelse därute. Så de va många som va religiösa.

AK: Ja de va dom.

NN: Va de många barn som tant Anna hade som lekkamrater då?

AK: Ja de fanns ju många barn. Vi hade en sex, sju sådär.

NN: Varje familj då?

AK: Ja, så växte de ifrå varann.

NN: Va roade man sig me som barn på fritiden?

KK: Mamma va bergbestigare.

AK: Å så låg ja i bergsgroparna å skrek, å så låg ja i sjön mycke.

NN: Men de gick bra?

AK: Ja, ja komopp. Men en gång hade jag nog blitt kvar om inte Hedberg, han som va befallningsman där, han hade en brorson där, hängde nät där på ett staket. Han hade alltså tage opp nät, fick höra att ja skrek.

forts: Då va de min bror han (.....) Ernst, (.....)
 Kalle Grenberg. Då fick han följa med ut en annan pojke som va större, han
 va yngre än mig. Han rodde, så fick han följa med honom ut på sjön. Å då satt
 han på akterlådan å så kom de alldeles i närheten av bryggan, å då tänkte ja,
 nu ska ja hoppa ner i båten. Ja sa Ernst, du ska komma upp å äta midda, för
 mamma hon sa, du får gå åsta å titta efter vart Ernst e, för nu ska vi äta
 mappa. Hon va mycke noga me att vi skulle va på en gång allihop, så hon
 fick arbeta i lugn o ro sen. Ja när ja kom ner då så skulle ja hoppa i bå-
 ten, å han tog ett par årtag, den där pojken som satt å rodde. Å ja hoppa
 direkt i sjön. Å där va brådjupt så man såg inte botten inte där man stod.
 Men luft under kjolarna så ja flöt ett tag uppe på där. Sen börja ja bli
 genomblös, så börja ja ramla ner, då ropa ja å skrek att dom skulle hjälpa
 mig. Då sa Hedberg "ja va ska ni ungar hit ner på sjön å göra?" Ja rulla
 mig i gräskanten å vattne spruta. De va nog nära att ja drunkna men ...
 NN: Arbetade föräldrarna i skift eller mannen som arbetade vid ugnarna?
 AK: Ja, inte sen de här yngre, inte min man va inte men ... min farmor
 hade gjort de.
 NN: Även mannen gjorde de?
 AK: Ja de va skift de ja. Nätter å dagar.
 NN: Tant Annas pappa vad arbetade han med?
 AK: Han va eldare.
 NN: Va de många man vid ugnarna?
 AK: Ja de va väl, de kallas uttagare, de tog ut kalken, å så va de fyllare,
 dom fyllde ugnarna med sten, å så de eldarna då. De bytte om vecka för
 vecka. Sen skulle dom ligga å sova på dagarna å där hade dom fullt me barn-
 ungar som kom in. De vart inte mycke vila å tē å sova inte. Men tänk va
 morfar va säker i alla fall, va dukti han va. Jaha. Di hade inget annat.
 De va så, arbeta å slit bara.
 NN: På vilken sida av ön la båtarna till dom som kom å hämtade kalken?
 AK: Åt Grönsö (.....) backen.
 KK: De visade ju nedaför här e de liksom en vik på gamla karta.
 AK: De la till ve Karta ...
 KK: Gamla lämningar å kajer å ...
 AK: Ja just de, de e mitt för Grönsö de, de blir på östra de
 På Grönsö där bodde flera familjer som arbeta på Karta. Så därför va de
 inte så många som bodde på Karta.

KK: Dom hade små grönsaksland å åkte över å pysslade me, Kartaborna, på Grönsö. Mormor va mycke duktig å höll på med sånt där.

NN: Va de stora trädgårdsodlingar?

AK: Nej de va något lite land. Torpare hade vari där förut, sen vart de en torpare ...

KK: Mormor hon odlade en sak som, va va de hon odlade? Va de jordärtskor, nej va va de?

AK: Kronärtskocka?

KK: Nej de va de inte, de gör de samma.

NN: Odlade man mycke potatis å grönsaker?

AK: Potatis de gick åt förstås, grönsaker, ärter.

NN: Vad åt man i allmänhet, hur många måltider hade man?

AK: Ja de hade man. Frukost, middag å kvällsmat.

NN: Va kunde man få för mat?

AK: Fisk, de va mycke av eftersom man fiska mycke därute. Sill å potatis. Men så hade dom gris. Vi hade gris, en som vi slakta ti jul.

KK: Hade inte mormor nära höns?

AK: Jo de hade hon. Hon hade höns å dom tog dom me sig hit, till Oaxen menar ja.

NN: Hur firade man jul ute på Karta?

AK: Ja de firade man så gott man kunde. Där hade di, i skolan där högg di en julgran på Grönsö. Å så hade dom julfest i skolan. Så barna fick dansa runt gran, åsså fick vi lite julklappar vi ungar. Vi tyckte de va så roligt de där. Så hade vi en liten granbuska hemma, inne oxo me ljus i. Jaa.

NN: Va föräldrarna nån gång i stan, eller höll man sig på ön hela tiden?

AK: Nej, de va i Trosa för de mesta förstås. De skulle handla någe.

KK: Efter medicin.

AK: Ja till läkare å ...

NN: Fanns de nåt av husen ute på Karta där dom gamla pensionärerna bodde som inte orkade arbeta längre?

AK: Ja de va han Halvarsson, när de fick lägga ner bruke, som va ...

NN: Ja men tidigare.

AK: Nej de va de inte.

NN: Bodde dom gamla kvar, eller flyttade dom ifrån Karta när dom inte orkade arbeta längre?

AK: Nej dom bodde nog kvar där.

KK: Dom bodde nog mitt i familjerna där.

AK: För de mesta, de va väl nå barnbarn å de gick väl till dom å fick nå mat nån gång å så där. Di såg till dom å så lite ..

NN: Den här affären som ... den låg väl i de huset?

AK: Ja den lille kurn där ja. Men den va större, den där för den (.....) ja har ritat fel. Ritat efter tecknat kort, en syster till lärarinna gjorde de, Olga Lindholm hennes syster va de. Ja kommer inte ihåg va hon hette, hon hette bestämt Lena. Hon tecknar utav Karta, å så hade ja ett tecknat kort, å de måla Agnes, ja ville så gärna ha Karta. Å den här sten här, som går ut där, där satt ja mycke å skvalpa me fötterna i sjön, å så rätt som de va så ramla ja framstupa å ble genomblöt, men så gick ja ti ugnen å torka mig.

KK: Framför "galten" har du kanske hört talas om?

NN: Fick barnen gå bort till ugnarna eller?

AK: Ja de skulle dom ju inte få. Pappa han mota mig hem många gånger å sa "va ska du unge hit å göra, lage dig bare opp". Men så kom ja ju alldeles genomblöt. Ja tordes inte gå in, ja tänkte mamma blir arg på mig, då törst ja inte gå in. Ställde mig framför den där galten å torka mig. Å då rök de om kjolarna på mig, å de vart snart torra.

NN: Ja tänkte just fråga om den här affären, va den öppen året runt? Kom dom ut me varor?

AK: Såvida de kunde komma för ishinder å så, de kunde vara att sjön vare bar eller brast, så de kunde komma nån stans, så va de lite svårt för dom.

NN: Va de brukets affär, så man handlade på kredit eller ...?

AK: Nej de va inte brukets, de va Karolina Karlsson som hade affären me Fållnäs. Å sen hade de affär på Oaxen.

NN: Fick man handla på bok, eller va de ...?

AK: Ja de fick man.

NN: Jag frågade förut, hur många syskon va de förutom tant Anna i familjen?

AK: Vi va 8 me mig å ja va den tredje i ordningen, Å nu e all döda utom ja.

KK: En liten syster hade du som dog när hon va 3 år.

AK: Ja, Malin ja. Först va de Karl, Hilda, ja å så Malin. Tre flickor efter varann, sen fyra pojkar efteråt.

NN: Stannade pojkarna länge kvar hemma? Började dom oxo arbeta på Karta?

AK: Dom började oxo.

NN: Vad började dom som då?

AK: Mina bröder hade inte börjat på Karta ...

KK: Du kanske ska tala om mamma att Kalle, Karl han började hos eran morbror, han va fiskare på Tullgarn i många år.

AK: Ja just de, Han va hos honom i många år, fiskare Eriksson, Tullgarn. Han som va fiskare där hos kungen, Gustaf V å så fortsatte han hos Gustaf Adolf, den här som dog nu sist.

KK: Nej Gustaf Adolf va inte där ute så mycke.

AK: Vid Tullgarn ja, vid den tiden.

KK: Ja så då, jo. Ja ska inte lägga mig i mer.

AK: Nähä, jo du. Gustaf Adolf honom va ja så förtjust i så.

KK: Jag kom ihåg när de gick me hjulångare å allting.

AK: Ja sköldmän ja. Å pappa å mamma rodde till Tullgarn å hälsa på me vi barnungar, de plockade ner oss i båten å vi fick följa me då, de va rolit. De kungliga utöva lite fest å ...

NN: Flickorna stannade dom i allmänhet kvar hemma eller sökte dom sig ut från ...?

AK: Dom sökte sig nog ut lite stans, från Karta, lika så från Oaxen me.

KK: Vad gäller mammas familj så dog hennes mamma när hon (Annas mamma) nära hon va fjorton år. Men då va dom redan på Oaxen.

NN: När Karta lades ner, va de många familjer som flyttade till Oaxen?

AK: Ja dom som kunde arbeta så ja. Men de var nog några gamla på Grönsö som arbeta på Karta, som inte kom över till Oaxen, för de orka inte jobba längre, för de kunde inte veta vad ...

KK: De stod lite i anteckningarna "en mörk novemberdag", eller kväll va de va, så "flyttades ni på pråmar därför till Oaxen".

NN: De va ju intressant.

AK: De gjorde vi. Å mörkt å svart va de på ... å ja va nie år, år 1891 måste de ha varit.

NN: Tant Anna va nio år när dom la ner driftens på bruket?

AK: Ja de va ja.

NN: Var bosatte ni er på Oaxen?

AK: Vi bodde i en röd stuga ...

KK: ... som di kalla för fattistugan, den e grön numera.

NN: Såg den likadan ut som nu, eller mindre?

AK: Nu har de byggt om den, å reparera opp den, den e så fin nu så. Men då va de ett rum bara, å så va de ungkarlar som bodde oppe på vindsrummena.

KK: Vilket rum bodde ni i då mamma?

AK: Vi bodde en trappa opp ja visst söder.

NN: Om vi skulle gå tillbaka till Karta, så tänkte ja fråga: "Va de många somhade båtar av familjerna, roddbåtar?"

AK: Jaa, roddbåtar hade di i allmänhet alla. Di va ute å fiska, ut å plocka bär till holmarna. Å tänk va di va duktiga te å ro, gubbarna. Ja tänker på långt ute. Lisön å Torön rodde dom å plock lingon å blåbär, va sega dom va.

KK: Å mormor hon fiska mycke.

AK: Ja hon va fiskarflicka hon ser du. De va hennes far, hade haft fiskarställe, å mycke för te å fiska.

NN: Jag har hört talas om att de fanns nånting dom kalla för -ekorrhjulet-ute på Karta. Ett hjul där man trampade upp sten?

AK: Ja just de, de gjorde dom.

NN: Var låg de hjulet, va de vid brottet eller ...?

AK: Nej de låg vid ugnarna så ... de körde fram kärrenna me sten å så stjälpte dom tunnor, å så trampade dom opp de där tunnerna.

NN: Va de flera man som fick trampa?

AK: Ja tror nog att de va ett par stycken. Sen kom de en maskinist dit, någe år senare. Tänk att dom orka, att dom orka folk? Ja e så trött nu att ja tror int ja orkar leva, ja e ju gammal oxo. Ha, ha, ha.

NN: Hur va de me skolgången, va de en bra lärarinna, lärde man sig mycke?

AK: Ja, man fick lära sig till att skriva o räkna lite å läsa.

NN: Hur många år gick tant Anna i skolan. Va de sex år?

AK: Ja de va nog sex-sju år vi gick.

NN: Va de många i klassen?

AK: Karta va de ju inte många, men Oaxen va de ju många.

KK: Alla ungar gick i ett rum, de gjorde vi oxo.

AK: Ja just de, de gjorde vi. Sen fick vi lära oss läsa å skriva.

KK: Ja skriva de kan du verkligen.

AK: Ja de tycker både Hans å du att ja skriver snyggt.

NN: De va en fin konst man lärde sig. Jag har sett på den här bilden och en annan, det står en stor poppel?

AK: Ja de e en poppel. Då man såg den där poppeln då visste man var Karta låg. Ja tänk va de där poppeln va vacker då den va grön. Men sen mörkna den ner där riktigt, fallde ihop. Sen när vi kom därifrån, inte många år efter så va den död.

KK: Å jo mamma den stod bra länge.

AK: Ja tycker inte de. I de där bergen va ja ute mycke, å skvalpa me fötterna i sjön, å ramla framstupa å så va ja genomblöt, de va rolit de.

NN: Fanns de många matkällare ute på ön? Hade varje familj sin källare?

AK: Nej de va flera stycken om en. Vi va tre om en jorkällare, vi byggde själva sen, den där källaren.

NN: Möbler å sängar, snickrades dom själva eller köpte man dom?

AK: Nej dom va nog köpta.

NN: Kom ut me båt?

AK: Jaha, kom ut me Oaxenbåten då förstås.

NN: Växlade antalet familjer? Kommer tant Anna ihåg nåt om de? Va de många familjer som flyttade ifrån Karta, å så kom de nya dit?

AK: Nej de va samma som bodde kvar. Ville inte flytta. Å när di kom å sa att di skulle lägga ner Karta, då minns ja gummerna börja te å gråta. Nej ska vi flytta från Karta, vårat Karta, sa dom. Di tyckte de va så tråkit.

NN: Varför la dom ner bruke?

AK: Ja de va väl de att de börja ta slut förstås. De löna sig väl inte. Men minns ja en gång, ja skulleopp på en sylttipp dom kalla de, dom körde ut smästen sådär. De kalla dom för sylta. Å de va en bergstoppen där syltan ja klättra opp där. Ja hade min syster ner ve sjön, å en kamrat till henne, di låg där nere ve sjön å tvätta kläder åt sina dockor. Men ja klättra opp för den där, ja såg att de lyste grönt, nå blommer va de va. Gula blommer, kommer inte ihåg va de där hette, gula som är som knoppar. Ja skulle opp å plocka såna, men åkte ner hela vägen förstås för berge, medvetslös där. Å Hilda min syster sprang opp till mamma å sa att ja hade ramla ner för berge. Å hon fick tag i mig å bar opp mig. Å då va ju alla karlarna på Oaxen å arbeta, bara gummerna hemma me sina barnungar. Å va skulle de ta vägen, di kunde inte komma ut, å iväg. De hade ingen telfon, de fannsinte någe. Utan dog man så gjorde man. (skratt..)

KK: Men de gjorde du inte.

AK: De gjorde inte ja inte.

KK: Du vakna te liv följande dag.

AK: De tycks de. (skratt). Ja de gjorde ja å då kom ja ihåg att ja hade så ont i armbågen där, när ja vakna på natten. Å då hörde mamma förstås att ja va vaken å sa "Anna, e de du som e vaken?" Ja, sa ja. Ja har så ont i en arm. Jha, sa mor "du ramla ju ner för berge i går å slog dig". "Har ja," sa ja, "de kommer ja inte ihåg ett dugg. Inte ett smul":

NN: Ja där ser man. Inspektor Hedberg bodde ju därute?

AK: Jaha.

NN: Men bodde även inspektor Bengtsson?

AK: Nej han bodde bara på Oaxen, där bodde han när vi kom till Oaxen.

NN: Hedberg, hade han en stor familj, va de många barn?

AK: Han hade två söner å två döttrar.

KK: Vem va den andra sonen då? Tor som sen slog ihjäl sig?

AK: Nej, nä de(.....)?

KK: Jaså du mena hans pappa, visst ja, o ja.

AK: Nej Edvin han va lika gammal som ja, han gick i samma klass som ja på Karta, Edvin Hedberg.

NN: Va de nån skillnad på barna, inspektorns barn eller befallningsmans barn eller dom andra eller lekte dom alla barn?

AK: Nej, dom lekte alla. Å den där Edvin han å ja va lika gamla. Vi va mest tillsammans.

NN: Jaha. Hur va befallningsman? Va han en hård man eller va han bra mot arbetarna?

AK: Nej, han va bra. Jag tror att de tyckte om honom, Hedberg. Å de gjorde dom på Oaxen me, sen vi kom dit. Sen va de en som hette Bengtsson där, befallningsman, handog där på Oaxen, han va oxo bra. Tyckte väldit bra om dom. Å sen hade dom samma bostad där dom bodde. Di tyckte di inte hade så fint som di ha nu fñtè. Skillnad på Oaxen inte. Di hade den där kåken, då hade dom när man kom in i farstun, så här, på Karta, ett rum så där som di kalla för kontore. Ett skrivbord stog å ett par stolar. Sen va de ett rum nedanför.

NN: Är de det här de?

AK: Ja, just de, som skulle vara finrum då. Å så va de, kom man in i ett rum då, sovrum å så va de köke bara. Å så va de ett lite windsrum som dötrarna hade. De hade rusta opp åt flickerna, sina döttrar. Så den äldsta dottern hon vart gift me Hedbergs borson, de va kusiner, de gifte sig. Gift me sin kusin, de kom till Liljeholmen sen.

NN: Va många släkt me varandra ute på Karta? På Oaxen har ja hört att de va många stora släkter. Hur va de?

AK: På Karta tror ja inte, vi va väl inte släkt me nån på Karta. Men vi hade en faster å farbror ute på Grönsö. Å han gubben arbeta oxo på Karta. Min farbror.

KK: Annars tro ja som du sa, de va inte så mycke släkt inte. Att de var stora släkter där, nej.

AK: Nej, inte Karta inte.

NN: De blev de på Oaxen?

KK: Engströms bodde där, Vestrells å vilka va de som bodde på Karta?

AK: Nä, inte Engströms. Vestrells bodde ...

KK: Ja kan inte räkna upp va di hette.

AK: Vestrells ja, bodde vi farstugrannar me, Leonard Vestrell hette han.

AK forts.: Hon hette Augusta, hette hon, minns ja.

NN: Vilka va de mer? Hur bodde dom andra familjerna i huset där?

AK: Ja dom bodde samma farstu så här. Så hade dom ingång tell var sitt rum här.

NN: Vad hette dom andra familjerna som bodde i Stora byggningen här?

AK: Lindström å en hette ... Söderholm å sen va de Lindströms, bodde mitt emot här ja. Sen bodde vi å Vestrells va farstugrannar. Vi va fyra här.

NN: Va fanns de nån fritid för dom vuxna? När om vi säger, dom inte arbetade vid ugnarna, männen?

AK: Nej.

NN: Roade dom sig något? Hade dom spel ...?

AK: Inte på Karta tror ja inte. Nähä då. Men på Oaxen vet ja, hade dom ju musikkår här.

NN: Det fanns inget sånt ute på Karta?

AK: Nej, nä då.

KK: Ingen som hanterar nåt musikinstrument här? Munspel kanske?

AK: Lennart Hedberg satt orgel de kom ja ihåg, å att deras äldsta dotter, när de va någen predikan å någe, då skulle hon spela orgel.

NN: Va de ofta predikan på Karta?

AK: Ja, de kom ifrån Trosa baptistförsmling, di segla dit på sommaren, då hade di predikan ute ve en liten vik som går in här, här nedanpå här - di kallart för Pumpen de här. Där gick den in här - å här - bara för att de stod en pump här, som de tog vatten när di släkte kalken, så kalla de för Pumpen den här. På de så segla dit mycke Trosabor å höll predikan här. De va grön här å fint.

NN: Va de ofta, varje söndag dom kom eller ...?

AK: Nähä, nej då int varje söndag. Trosa baptistkapell hade dom här. Men jag kommer så väl ihåg va di sjöng en gång som ja tyckte lät så vackert. Dom segla ut från Karta så sjön dom:

Faren väl i vänner kära
Faren väl i Herrans namn
Du ska väl oss hembära
med din trogna faders hand.
O de skulle vara skönt om ock denna flock,
finge samlas hemma blott, hos vår herre Sebaot.

Ja tyckte dom sjöng så vackert (.....) å hörde på dom.

KK: Mamma va sångfågel, hon sjunger väldit bra.

AK: Nä, nu kan ja inte sjunga.

KK: Å jo, inte så dumt.

NN: Tant Anna pratade om att dom släkte kalken? Var höll dom till me de, höll dom till ...?

AK: Dom hade lader, såna lader. Syns inte här.

NN: Hur många lader fanns de?

AK: Ja, de va två stycken lader. Låg i bredd här.

NN: Dom låg på andra sidan då?

AK: Ja, på den sidan åt Grönsö.

NN: Jaha. När dom kärrade iväg stenen hade dom små järnvägvagnar å dra me?

AK: De hade små vagnar som di sköt framför sig, klädda me plåt inuti, minns ja.

NN: Å dom gick på spår då? Eller?

AK: Nehej.

KK: De va vanliga kärrer.

NN: Så dom hade inga såna här små smala spår, järnvägsspår?

AK: Jo, men de hade dom nog sen på senare tid. Där la dom stora klumper me stenar på minns ja, sän där som dom väl sprängde sönder sen. Som dom sköt de kallades för de springskott. Kom inte ihåg nu en gubbe han som sköt han hade laddat där, berget. Så regnade de, de va en regnig dag å skottet gick inte. Då va han in te Hedberg å så sa han "nä, ja tror inte skotte går, de har inte gått någe skott ännu". Då gick han ner te vägen, kika fram, titta, gick ve berge. Då gick skotte, å så gick han me oxo.

NN: Va de mycke olyckor som hände?

AK: Ja de va mycke olyckor som hände därute.

NN: Va de många som trillade ner i berget å slog sig eller va de ...?

AK: Nej ja vet inte att de va nän som gjorde de. De kom ja inte ihåg. Men .. de va en som frös ihjäl. Han gick vilse i snötjockan, han skulle te Trosa å köpa sprit, kom ja ihåg, men de hör ju inte hit. Etter de va de sprängningen. Han arbeta ju inte då utom han gick ju te Trosa

NN: Hette han Gillstet?

AK: Gillstet hette han ja. Ja då (skratt) så satt han, de va ute tre dar å rad, min far va me oxo å sökte. Gubbarna va ute tre dar å .. tredje dan hittade dom honom på Kråkskär, å de ligger en bit utanför Äppelgarn.

NN: Hur gammal va tant Anna då ungefär?

AK: Ja, då va ja nog inte mer än 5-6 år kanske. 5 år tror ja ungefär så där. Men då så gick jag in te mamma å så sa ja, för han frös ihjäl, han satt som han hade sätte sig, så satt han å frös ihjäl.

KK: Han fick uträdda sina behover, hade dragit ner byxerna.

AK: Å då sätte di honom på kälken. Å där satt han stelfrusen. Å då gick ja in te mamma å sa "farbror Gillstet lever" sa ja. "Nähä, de tror ja inte på, han e dö förstår du", sa hon. Han köpte jämt karamell till Hilda å mig den där gubben. Han va så snäll emot oss."De tror ja inte han gör förstår du". "Joho, han sitter på kälken", sa ja. "Ja du kanske har sett honom på kälken ändå, men de gör han inte". Sen så sätte dom en brasa, för de fanns öppna spiser i de där kasern, som di kallart här. Stugan som ligger mitt för där. Där fanns de öppna spiser, 2 rum där, farsun å ett rum kvar där, sidan. Då fick ja sta, titta (... skratt..) vi de fönstre där, de va inte så märkvärdi där. Sta å titta i fönstre där om han skulle te å lägga sig ner, om han skulle Då kom mamma ut å så sa hon, "va e du ute å springer jämt å glappar i dörren. Va e du, du blir genomförkyld ... va springer du å tittar efter?" "Ja tittar om farbror Gillstet ska lägga sig ner, han sitter bara sitter sa ja. Han bara sitter där å tittar, han lägger sig inte ner (... skratt...). " Ja tyckte ... att han inte la sig ner.

NN: Hur uppvärmede man lägenheterna?

AK: Ja, de va järnspisar de.

NN: Så de fanns inga kakelugnar?

AK: Nähej, de va bana ett rum, se då måste de ha järnspis för te å laga mat på.

NN: Hur stor lägenhet hade befallningsmannen? Hade han flera rum?

AK: Han hade som ja tala om förut, man kom in i farstun så där, hade han kontore låg i ett rum, dom kalla för kontor, där stod de ett skrivbord några stolar. Sen så va de en dörr som gick in te ett rum som skulle vara finrumme då. Å så hade dom ett litet rum te som va sovrum, å så ett kök bara.

NN: Så de va 2 rum å kök dom bodde i.

AK: Jaha.

KK: Så hade väl flickerna ett litet rum?

AK: Så hade flickerna ett litet vindsrum som de hade gjort i ordning åt döttrarna.

NN: Hade befallningsman någon piga anställd?

AK: Ja de hade dom. Dom hade djur, dom hade kor se. Hade två kor.

NN: Hade dom nån häst?

AK: Nej.

NN: Bara två kor?

AK: Dom gick på Grönsö eller Äppelgarn på sommaren. Där gick dom å beta om sommaren.

NN: Var höll dom till på vintern? Fanns de nån lagård?

AK: Ja de fanns lagård på Karta.

NN: Var låg den? Låg den just...?

AK: Den låg här ... den syns väl inte här Agnes? Jo de e den som ligger bakom här ser du.

KK: Ja va de den?

AK: Ja de e de, de va lagård.

KK: Ja, de törs inte ja säga.

AK: Joo, men de va de. Å då så rodde dom ut, de hade en stor "ökka" som de kunde ta en ko i bara. Så dom måste rö 2 gånger förstås me korna, te Äppelgarn. Å så rodde dom dit å mjölka mornar å kvällar. Där hade di bete åt dom på Äppelgarn. De va fint så. Å sen då hade Kråkskär en tjur - bodde där - (skratt) som gick där på Äppelgarn oxo. Men Hedbergs de hade en särskild inhägnad åt sina kor. Di hade gjort staket ikring där dom gick. Å den där tjurn, han sam över te Karta

KK: ... å satte skräck i hela ön.

AK: De va en stor sten där, på den där sidan mot Äppelgarn, skulle villa åt Karta å titta på den där sten. Där klättra vi alle ungarna opp "nu kommer tjurn". Han kom så de Vi såg när han gick i sjön, såg vi mot Äppelgarn då, de va inte läng över inte. "Nu kommer tjurn snart över", sa vi, Vi va så rädda för tjurn. Å då hoppa han i å kom opprusande ur sjön så de brusa om en, å rysta hansig (skratt) när han kom ilan. Å vi satt där på sten den där store sten oppklättrade vi ungar. (skratt) Vi tyckte de va rolit me den där tjurn.

NN: Familjerna va dom fattiga eller hur ska man säga, tjänade dom så dom inte led någon nöd?

AK: Ja de kan man säga att dom va fattiga.

NN: Men klarade dom sig, hade dom?

AK: Man svälte ju inte ihjäl förstås. Nej. Men man fick ju ta det billigaste möjliga.

KK: Va väl fisken å potatisen som räddade er?

AK: Ja. Ja å grönsaker lite.

NN: Va de arbete året runt vid ugnarna, eller las driften ner?

AK: På vintern tror ja inte dom eldade ugnarna riktit inte. Båda två inte. Ja tror inte de, tycker inte ja har minne av de. Sen kom de dit skepp. De va inte som på Oaxen de kom kolångare, minns du te Oaxen- utan de kom stora skepp te Karta me kol. Stora skepp som kom.

NN: Segelskepp?

AK: Jaha.

KK: De kommer ja ihåg när de kom ett skepp till Oaxen oxo, med kol.

AK: Gjorde de det?

KK: När ja va liten ja.

AK: Ja de kanske de gjorde.

KK: De va de sista som kom.

AK: De kanske de gjorde du, men sen att kålbåtar se, utländska båtar. Min yngsta bror va me på dom. Han mönstra på en båt som hette Matilda en tysk. Han va tysk en kolbåt som han mönstrade på alldele före jul va de där. Vi sa att han inte skulle göra de. Jodå han skulle me. Han tyckte om sjön han.

NN: Hur fick man tyg till kläder? Köpte man de eller vävde man själva?

AK: Nähä, man köpte nog nån bit om man hade råd få nån kläder. De va väl inte så ofta man fick nå nytt inte. De va väl te å lage å lappa.

KK: De va väl de, de hade ingen plats för vävstolar när de va så dåligt. För sen vet ja, när du kom ut å tjänade då fick du hemvävde saker i lön. Fick mamma te lön alltså.

NN: På Oaxen då?

KK: Nej mamma har varit ut i världen.....ikring.

AK: Den där stora staden Trosa. Å sist va ja i Stockholm (skratt).

NN: Så va de några fruar som hade vävstol ute på Karta å vävde handdukar?

AK: Nej inte sånt, men di vävde trasmattor.

NN: För jag har hört att på Oaxen va det rätt vanligt att fruarna hade vävstolar i köket?

AK: Ja di vävde matter, mycke hemvävda matter, men någe annat vet ja inte. Men symaskiner fanns inte på den tiden, när vi va små för ja minns att mamma hon satt å sydde allting för hand.

KK: Så jobbit. Men tala du inte om en gång att de hade en sån där maskin dom veva på, ett hjul så här. E de nånting som ja har ... inte de. De är nånting som ja hört nån annanstans.

AK: Jaa, fast sen så köpte ja symaskin.

NN: Va de på Oaxen?

AK: Jaha, å sydde klänningar åt henne, å liten (skratt)

KK: Sammetskläning.

AK: Ja, minns du när ja brodera den där fjärilen på? Du va så fin så. Lila-färgad klänning med vit fjäril broderad (skratt).

NN: Om vi flyttar oss lite grann fram i tiden till Oaxen. Då bodde ni där på söder. Maken va arbetade han med? Va han vid ugnarna på Oaxen, eller va han vid berget?

AK: Ja han va ve ugnarna. Eldare där.

NN: Vilken ugn va de? Nån speciell ugn?

AK: Nej de va väl ve den här 2-ans ugn där Gille nu står, den Gillestugan. Sen va han smed siste årena.

KK: De va länge sen, de ja va liten, då han skodde våra trädängor när vi va små.

AK: Jaha (skratt), ja de gjorde han. Då va ni fina.

NN: Fanns ugnarna på västra sidan av Oaxen då?

AK: Jaha, fast de minns inte ja. Å då va min farfar va dö då, så pappa han va hemma hos sin mor då förstås, så då kom de till, då kom han å skulle för han hade eldat ugnarna på Karta, å då kom han över å skulle hjälpa dom å elda ugnarna, de va inte riktigt säkra på hur di skulle elda dom. Men då tala han om att han va på västra sidan, dom ugnarna. Å de eldas me ve där då oxo först då. Å då bodde dom i den där stugan som ja bor i nu.

KK: Mamma har den där lilla ...?

AK: Fast då bodde dom i rumme intill, ja i de rumme som ja har te kök nu.

KK: Där bodde dom, å då va morfar 18 år, va de inte så?

AK: Ja, å då va hans mamma me då, mamma å farmor å pappa bodde där då, ja de gjorde dom.

NN: Var bodde inspektorn på Oaxen? Bodde han i Statshuset, eller?

AK: Ja, vi kalla de för Statshuset, mitt på gärn där. De e rivet nu. Där bodde min make å ja sen. Vi byggde om de sen.

NN: Å byggde på där, våningar?

KK: Mycke trevligare.

AK: Ja, tänk va trevlit de är där på norra.

KK: Du va ju till å me anställd där, men de va ju inte Bengtssons utan de va Hedbergs eller vilka va de du va anställd hos? Lillpiga hos dom.

AK: Ja de va Hedbergs, ja.

NN: Hedberg, va de samme Hedberg som kom ute från Karta, eller va de sonen?

AK: Nej de va samme Hedberg. Men han va på Oaxen bara ett litet tag. Sen kom de en hit som hette Bengtsson. Han dog här sen.

NN: Va de större lägenheter på Karta? Hur kändes de att flytta över till Oaxen.

AK: Nej de va lite större på Oaxen. Jaa, men som ja säger att gummerna på Karta dom grät när dom skulle flytta, för dom ville inte flytta från Karta, för di tyckte di va så hemma där å ... Jah (suck) så där e de.

KK: Ska du tala om kanske mamma, när du gick natulitvis i skolan nu på Oaxen. Fortsatte där, gick där i de så kall Läroverket där. Kanske du skulle tala om för Karl-Henrik var skolrummet va beläget?

NN: De va intressant å höra.

KK: De som e ombyggt nu, där Vestrells bodde förr. Där Hans bodde oxo.

AK: Ja där va de skola där på södra.

KK: Hur va de, den byggningen tala om de kanske.

AK: Ja de va skola uppepå där, å så va de lärarinnans rum, hade hon ett lite rum å kök på norra ändan, å skolan låg på södra.

KK: Men vilka bodde på nedre botten då då?

AK: Bodde Vestrells då. Ja dom bodde där dom då.

NN: Vem va de som va lärare i den här byggnaden på Oaxen?

AK: De va en lärarinna, hon hette Hanna Götlin (.....) Ja gick för 4 lärarinner, Hanna Andersson, Olga Lindholm, Erika Johansson å Hanna Götlin.

KK: Vem va Örtendal då?

AK: Ja de va en som ... börja inte du för Örtendal?

KK: Nej då, så gammal e ja inte.

AK: Nej men de va sen ja sluta skolan ser du.

NN: Då fanns inte nuvarande skolan så att säga, den som ligger ...?

AK: Nähä då, den e nybyggnad den.

KK: De e flera hus som e byggda sen mamma kom te Oaxen.

AK: Te Oaxen ja, den e byggd sen senare nu.

KK: Direktörs villan fanns ju inte då?

AK: Nähä, utan de va den sär kontorsvillan som ligger oppe i backen.

NN: Jaha. Fanns Slottet på söder?

AK: Jaha.

NN: Den va byggd då?

AK: Den va byggd fast den va inte riktigt inrett, di hade inte hunnit måla riktigt över allt. Den va inte färdit riktigt, men de va rum å kök de va ju storstället riktigt de.

KK: Himmelriket då mamma? (skratt) Ja men vi tar de som Ja e född i Paradiset. Där bodde vi sen.

AK: Ja Paradiset ja. Himmelriket de ha ja aldri hört, kanske man? (skratt) hoppas ja.

KK: Fanns de huse då när du kom dit, när ni flyttade dit? Kommer du ihåg de? Nej de gjorde de nog inte de, med så pampig där faster Agnes bodde.

AK: Nej de fanns inte, de byggdes sin di kom dit där, de byggdes sen.

KK: För de som fanns på söder de va fattigstugan. Läroverket å så Slottet.

AK: Slottet de va halvvägs färdit då.

KK: Å såna fina björkhagar, har du berättat?

AK: Ja just de, de va vackert.

KK: Å sen va de ve affären, de va inte heller allt byggt där.

AK: nej.

KK: Den vita villan

AK: De hade affären nere i den villan så ner på

NN: Nere vid vattnet?

AK: Ja så fick de bo ovanpå, familjen, å sen byggde dom affären.

NN: Betydde de att dom äldsta arbetarbostäderna på Oaxen va dom som låg oppe på plan, här då? Ålderdomshemmet å Svalan å Slottet?

AK: Ja de mesta låg nog på söder. De va Slottet å de va Läroverket å Himmelriket å Paradiset.

KK: Nej de va inte Himmelriket ju. Du menar när hon kom dit?

NN: Ja just de ja, menar vilka som kunde?

KK: Ja så mamma måste ja rätta dig lite. På norr så va väl Svalan å så din lill-Stuga, dom va väl dom äldsta där, plus Statshuset?

AK: Statshuset ja, ja så den där som e ne på gårn där som nu

KK: Ja Statshuset ja Ja så den lilla, ja just de, kalla dom den för Montörsbostan?

NN: Ja.

KK: Däremot fanns inte den där röda villan, där Lindells förr bodde. Alltså där Knut Engström bodde. Den fanns inte å inte skolan.

AK: Nej, där va de en sylttipp som di hade.

KK: Däremot låg de en liten liten stuga som e riven. Där de som de ha vari skola på Oaxen nu, snett emot mamma. Där bodde de nånting dom kalla för, va de inte "gumman i kåken" de?

AK: Jo, Eva i Kåken.

NN: Jaha, ja vem va de? Ja har hört talas om de, "gumman i kåken". Vem va hon?

AK: Hon va mor till en, han va förman där på Oaxen. Han bodde i den där stugan i ett rum i den där lilla stugan.

NN: I ålderdomshemmet?

AK: Ja, där bodde han, bodde dom, han va ju (.....) gumman hanes levde. Å då bodde hans mamma i den där kåken.

NN: Vad hette mamman?

AK: Hon hette Eva. De sa Eva i Kåken. Å ja vet vi barn gick å plocka blommor åt henne så fort som blåsipporna va färdiga, så sa ho "hör ni flicker, har ni sett nå blåsipper utslagna" (skratt). Å vi plocka så mycke blommer åt gumman, hon tyckte så mycke om blommer, hon kunde inte komma ut å plocka.

NN: Va de många gamla männinskor som bodde på Oaxen då, när tant Anna va ung?

AK: Nähä, de va de inte många gamla där. Sen vart de gamla på ett tag allehopa på en gång kan ja säga.

NN: Kommer tant Anna ihåg att barnrika familjer, att dom fick kläder till jularna av bruket?

AK: Ja de fick dom men inte vi inte.

KK: Av Gustavssonska (.....)

AK: De va disponent Gustavsson som skänkte, han hade skänke till. De va sydda å ordning oxo. Å de va visst 3 eller fyra familjer som hade mest me barn. Men min far han fick inget te sina pojkar.

KK: Orättvist, han som va änking.

NN: Jaa. Hur firades julen på Oaxen? Hade dom nån julotta eller nät sånt i nän av stugorna?

AK: Nej, men dom som kunde, kom över te Mörkö kyrka så gick dom ju till julottan förstås, som kunde komma över å orka gå.

NN: Nej, ja har hört att senare tid så hade dom i skolan. Kom nän predikant från Evangeliska fosterlandsstiftelsen?

AK: Ja, de va så på senare år. Va de se ja kom därifrån.

KK: De har ja inte hört heller.

NN: Jo de ä i början av 1900-talet. Sköt undan bänkarna å tände ljus i fönstren, å så kom de en predikant.

KK: När ja va barn ba de ju prästen i församlingen. De va väldit livaktigt.

NN: Till skolan?

KK: Ja så skojit de va. De kommer ja ihåg.

AK: I skolan minns du de, ni hade julgransfester?

KK: När mamma, mangick ju å läste i mörkre. Hon va ensam ifrån ön, å gick å läste, gick genom skogarna, va 13 år.

AK: Ja satt å rodde. Å en gång minns ja de va sån förskräcklig tjocka. Å ja tänkte pappa kunde inte ro efter mig de visste ja, för han va i arbete. Men mamma hon orka väl inte ro, hade väl nå lite barn å inte kunde komma ifrå heller. Ja stod nere vi Björkhagen, ja tänkte, ska ja skjuta ut båten å ge mig ut på sjön, eller ska ja åta bli, för kanske ja ror vilse, å ror bort mig i tjockan. De va sån förskräcklig tjocka, ja hörde hur de knacka på Oaxen. Då tänkte ja, ja hörde att de rörde sig nånstans, tänkte ja jag ror väl ditåt. Ja tyckte jag styrde rätt. Men ja kom iland under Nordkap, som vi kallart för.

KK: Du kom till ön i alla fall?

AK: Ja, ja kom te ön. Å då kom mamma emot mig å sa hon "kommer du nu, å va ja gått å titta efter dig, å lyssna å titta", sa hon "Å lyssna om ja skulle höra nå årtag, för ja tänkte de e väl så klok så du inte ger dig ut på sjön förrn du ger dig till Uggtorp där, å e kvar där te tjockan ger sig, eller te pappa kommer hem så han kan ro efter dig". Ja sa ja, "ja tänkte att de går nog". Å ja kom (skratt). En gång så blåste så förskräcklit, va vatten på isen, å de va när Bengtsson skulle begravas. Två gubbar över å högg enar å granar där på Björnhagen, å ja va ut på sjön förstås mesparkstöttingen

KK: Hur gammal va du då då?

AK: När ja gick å läste då. På vintern då, å ramla kull, å halt va de på isen, så ramla ja å vart ju genomblöt på kjolarna, vart ju så tunga, å vart ju så frusen. Så styrde ja ilan igen, så tänkte ja, nähä ja ska hem. Ja styrd ut igen, fick de där gubbarna se mig. "Hör dudu" ropa dom "ska du te Oaxen?" Jaha, Ja hör ja nu vem du e sa (.....) Johannes?? den ene gubben att de e Anna. Har du vatt te prästen ida? Ja sa ja, de har ja vari, å nu e ja så genomblöt för ja kan ju inte, de e så halt på sjön så, så ja blåser ikull bara, å ligger här på isen å kravlar. Hör du stå kvar där så ska vi komma te dig, styra dig me kälken till dig. De styrde me kälken till mig. Han hävde opp mig till där i lasse, som hade granar å enris å så fick ja åka.

KK: Fick lift då.

AK: Ja, jaha. Snällt av gubbarn.

NN: De är mycke uppgifter ja fått här. Dom flesta frågor dom ja fått bevarade här. Men som sagt fråga gärna du lite grann för de kan ju vara saker du haft tidigare, det tycker jag är väldigt bra.

KK: De kan ju va störande.

NN: Nej, nej tvärtom, så gör vi gärna anteckningar. Då får man ju höra lite mer episoder och saker som man tycker ... både gärna om Karta å Oaxen. Vore roligt att höra.

KK: Jaha. Va ska vi säga sen då mamma, va de gäller byggnationen å så där. Var tvättade gummerna där då? Hade tvättstugan där?

AK: Den där på norr vet du?

KK: De va den där gamla som håll på å ramla ihop.

AK:: Den ligger väl kvar ännu tror ja?

KK: Ja, fast den (.....) på snön.

AK: Men sen så hade vi ju söder, den som vi kalla Bagarstugan, me stor ugn i. Man kunde grädda bröd i, å vi baka ju allt bröd. Baka gummerna allt bröd. Köps aldri någe bröd inte, utan de baka.. di själva.

NN: Va de i Slottet som den

AK: Nej.

KK: De kanske vi skulle tala om mamma, i Slottet kom ja ihåg, där fanns de

AK:bagarstuga.

KK: I de så kallade Fattistuga där fanns de oxo en stor bagarstuga, tvättstuga t o m, Och i den här lilla kåken på norr som e så väldit gul du vet där Malmkvistens bodde, där va full bagarstuga. Fanns ingen bostad annat än en liten lägenhet uppepå där fanns bagarstuga.

AK: Å sen gjorde de om de sen, bostad där uppe på sen.

NN: Hur va de på Karta? Fanns de nån bagarstuga där?

AK: Ja, de fanns de, tvättstuga me. Mycke bättre än på Oaxen.

NN: Låg dom bredvid varandra?

AK: Nej. De syns här. De här e bagarstugan den där lilla som ligger där, å där ligger tvättstugan. Sen hade vi klappbrygga här. En brygga som dom gick ut å klappa kläder på å sköljde kläder på.

NN: Får ja fråga, dom här små dörrarna här, va de vedbodar som låg utanför?

AK: Nej de där byggdes till när Hedbergs älsta dotter gifte sig. För då fick de lägenhet där. Då byggdes de där till åt dom där.

KK: Säger du de, men varför va de så många dörrar där?

AK: Ja, ja förstår inte att de är så? E de inte fönster där?

NN: Nej de e dörrar.

KK: Jag kan inte säga

AK: Men då hade de väl bodar. Bodar men byggdes till

NN: De fanns inte från början?

AK: Nej från början fanns de inte de. Den där hon Mia Hedberghuse som ...

KK: Va de inte så dom hade när dom tvättade på vintern? Ja de kommer ja ihåg mamma har gjort oxo. Alltså dom tvättade inne, å ni gjorde lut på sän där aska då. Ni la kläderna i blöt i stora kar. Å så koka ni lut utav askan. De gjorde ni ju på den tiden oxo.

AK: De vart fina kläder de.

KK: Å så tappades de av, å så slog dom på igen, så sprang domå hämtade vatten å sen tvättade dom på bryggerna. Även på vintern förstår du. Å så låg dom ju på isen å högg upp vakar alltså, låg å klappa kläder.

NN: Va de flera fruar på Karta som hjälpte varandra med tvätten? Va de bara varje familj?

AK: Ja, varje fru som tvätta, om man inte kunde få hjälp me, så där någete å skölja kläderna när man fick de färdit.

KK: Mamma talade om för mig när de hade mangel förr. De va väl ingen mangel?

AK: Jovisst hade vi mangeldär, vet du dēn.där.

KK: På Karta?

AK: Ja de va där i lagårdsbyggnan. Intill lagårn mena ja, inte i lagårn. Intill Lagårdbyggnan på södra udden va de mangel. På Oaxen hade vi en mangel.

NN: Hur mycket tjänade arbetarna i lön? Kommer tant Anna ihåg de?

Pappa t e x vad tjänade han?

AK: Kanske mellan 60 - 70 kr i månan.

KK: Undrar om vi inte har nån gammal bok där de står?

AK: Nä, ja tror inte de efter pappa inte?

KK: Å ja men de hittar de på andra ställen förstår ja, e klart.

NN: Har tant Anna skrivit mycke om det här i sitt minnesanteckningar? Ja hörde talas om ...?

AK: Ja de har ja väl gjort. Ja skrev, ja har väl en bok hemma som ja skrive i. Å sedan den ligger väl kvar på bokhyllan?

KK: Ja den gör de ser du.

AK: Ja, å sen va de en från Eskilstunakuriren som kom in te mig en sommar å ville veta han hade vare ute på Karta me, å han ville veta hur de va Karta å Oaxen, å han skrev i Eskilstunakuriren om de där, flera spalter som ja tala om för honom, ja.

KK: Då kommer ja ihåg hur du talade om deras små planteringar, för de va inte nån skog på tala om. De va ju ingen skog på Karta.

AK: Nej.

KK: Om vi nu går tillbaka dit, utan de va väl små, dom hade lagt upp små stengrunder å urholkningar i de, så där odlade dom där lite granna. Mormor hade väl vinbärsbuskar har du väl tala om, krusbär å ...

AK: Ja någe sånt där, lite blommer krasse å ringblommer lite å sånt där.

NN: Fanns de nån trädgård borta vid skolan, i närheten?

AK: På Karta?

NN: På Karta ja.

AK: Nej då.

NN: Inga odlingar alls?

AK: Nej då.

NN: De ser man numera att de har vuxit igen. Bredvid gamla skolgården kan man säga. Dar finns rabarberodlingar å sånt.

KK: Synd mamma att du inte kan komma dit.

AK: Å ja skulle önska te Karta. Men när vi va dit där, Einar å ja, de va väl en 3-4 år sen, vi gick me Einars motorbåt.

KK: Einar har vatt dö i sex år.

AK: Men då va de så risit där förstår du, de va sän där risbuskar. Vi kom inte, för Einar ville veta var skolan låg, vi ska gå te nå grunder sa ja, för där låg skolan. Så ska du få se var skolan låg, sa ja. Å ja ska tala om de att allastuger på Karta, så e de sommastuger på Lisön.

KK: De kanske är lite besvärlit, de har väl åkt me en å annan sten.

NN: Jag förstår, de har plockat ner dom å ...

AK: Både dörrar, fönster å bågar.

NN: Jah, där ser man. Men annars e de inte mycke kvar av husen. De e grunderna man kan se.

AK: Ja men de brydde dom sig väl inte om.

KK: De som jag kommer ihåg va kvar senast de e de s k kruttornet, å de kommer ja ihåg, ja har ritat av är de hade ramlat ihop, de stod ännu kvar så där. Ett riktigt monument.

AK: Å där nedanför stod flaggstången.

NN: De finns inte kvar där längre? Men flaggstångens fäste.

AK: De syns, e kvar ännu ja.

NN: De stämmer, å så finns de flera källare, källagrunder.

AK: Ja, de finns väl kvar förstås, trasade Annars har de ras ihop. Men i alla fall en sönda när Erik å ja kom dit, pappa å ja kom te Karta, då kom de en båt å styrde, en stor båt å styrde från Karta å ut på sjön. I de båten va de fönsterbågar å dörrar, lucker å ja vet inte allt va de va ..

KK: Ja, de e klart när de e ingen liksom som såg efter de där

AK: Ja å då så sa Erik, min man nu blir de sommastuger på Lisön (skratt).

KK: Ska vi prata mera om Oaxen nu kanske?

NN: Ja gärna de.

KK: Lessna, eller räcker de?

NN: Nej räcker gör de aldrig, men de vore intressant vi kunde fortsätta lite grann på Oaxen, som sagt. Gå över där.

KK: Mamma du kanske kommer ihåg ungefär hur många familjer som flytta över till Oaxen?

AK: Från Karta? Ja de va Vestrells Gustavssons, August Andersson å vi, de va fyra.

NN: Var tog dom andra familjerna vägen?

AK: Dom bodde kvar på Grönsö. Dom som hade arbete på Karta dom hade bostäder på Grönsö oxo se, hade inte rum alla på Karta inte.

KK: Hur tyckte du att de va å flytta te Oaxen? Du tyckte att du fick riktigt stort svängrum va. Du tyckte de va en stor ö?

AK: Ja de tyckte ja, men ja älska Karta.

A KK: Ja, sa åt mamma, nähä ja vill tebaks te Karta. Ja de vill ja me, sa hon.
(skratt)

NN: Va va de som va så bra ute på Karta?

AK: Jaha, man fäste sig ve allting. De va ingenting som va särskilt bra, men man fäste sig ve et i alla fall. Tyckte att

KK: Mamma, hur mångt ugnar va de ve Oaxen när du kom dit?

AK: De va bara två, ettan å tvåan å sen kom trean till, å den e från Karta.

KK: Ja de kom ja ihåg, vi har ett gammalt kort på när di e liksom inte så mycke brytet där.

AK: Den e från Karta den.

KK: E den från Karta?

AK: Ja men den e riven nu. Den rev de nu när de byggde kontore utanför där.

NN: Kommer tant Anna ihåg när dom rev den då, å tog från Karta? Va de samtidigt som bruket las ner, eller sod den där?

AK: Nähä, de va nog kanske någe år efter, de va nog strax efter kanske.

NN: Jaha, som dom byggde upp den. Fanns de några andra hus dom tog me sig från Karta?

AK: Nej, de tror ja inte de. De kunde nog inte ta, de va nog för skröplit?

KK: Men hör du du, den lilla låga stugan som Ella bor i, var kom den ifrån?

AK: De där köpt färdi oxo. De skulle prova sän där stugor, men de va ju inga som ville bo där. De va ju så trångbott. De va 2 rum, eller 1 rum å kök i de där lilla. Nu har ju Ella alltihop vet du. Men då va de ju bara 1 rum å kök, å ett litet kök, en liten bit bara där.

KK: Ska vi tala om när du fortsatte ditt liv eller ska vi övergå till Oaxen å bildade hem? Min far å mamma va skolkamrater. Men den familjen hade aldrig bott på Karta.

AK: Min syster å ja, va gifta me var sinbror, å vi va systrar å svägerskor.

NN: Jaha.

AK: (skratt) Gifta me var sin bror. (Slut band 46)

(Band 47)

KK: Morfar han höllt på å knoga å arbeta där oxo. Eldare oxo på en ugn.

AK: Ja uttagare, eldare vilket han va. Men eldare va han på Karta.

KK: Men va de som när ja va barn, att bruke stod still flera månader varje vinter, då oxo.

AK: Jaha de va de.

KK: Va de de?

NN: Var de när isen la sig som de?

KK: Ja sjöfarten stö still.

AK: Stannat åtav. Nu har de ju färjan å

NN: Va de många arbetare som bodde på Sorunda och Mörkö som arbetade?

AK: Ja de va många.

KK: Vi kanske skulle tala om att ön Koholmen har oxo haft arbetarbostäder.

NN: Va varvet på Koholmen?

AK: Ja de va Oaxens varv de. Där byggde dom pråmar å där reparera dom pråmar.

NN: Jaha. Hur många familjer kunde ha bott ute på Koholmen? Va de många?

KK: Dit ble pappa å du erbjudna å flytta, de va så ont om bostäder.

AK: De ville han inte.

KK: Så dit flyttade bl a Lindströms.

AK: Å Edvard å Ada, minns du.

KK: Men ja vet inga fler.

AK: Lindströms ja, å Ada å Edvard de va två de ja. Å sen va de väl

KK: Så rodde dom äver till Oaxen å jobba, men de va inte den lilla biten sitta te ro.

KK: De va en hel del arbetare från Sorunda dom hade ju långt å ro. Å även från Mörkö va natulitvis ganska många.

AK: Även minfarbror han va tillbjuden till att få flytta över till Oaxen, men hanses fru ville inte, min faster då, hon ville inte Oaxen. Nähä, de bodde på Sorunda å han fick sitta å ro.

NN: De e tungt förstår ja.

AK: Jaa.

NN: Umgicks familjerna mera på fritiden ute på Oaxen än på Karta? Va de mer umgänge så att säga?

AK: Nej ja tyckte de va mera ute på Karta i å me de att alla va religiösa där, så vart de mera. Vi hade predikan hos varann så där.

KK: Dom va inte fullt religiösa men om vi kommer ihåg mamma under de åren när ja va liten å ni va ganska nygifta, så va de ju gansk a mycke såna där frimligiösa sammankomster, bl a i Fattigstugan, hos Tilda Magnusson t e x.

AK: Ja de va de. Å så åt Otto Larssons.

KK: Å så sjöng dom, en ..(murare..?) som va där (..Nicke..?) Johansson.

Så gjorde pojkarna rackartyg å kasta in en väckarklocka som hade dragits... De va mycke såna där

AK: Ja, som ungar nu för tiden.

KK: Jamen de va mycke snällare.

AK: Ja de va mycke snällare barn.

NN: Fanns affären? Fanns de handelsbod på Oaxen, sen när tant Anna kom dit?

AK: Ja de hade de där Karlssons, affärn där.

NN: Var låg den då?

AK: I samma hus dom bodde slldeles ve sjön.

NN: I vita huset?

AK: Ja i vita, nedre botten hade dom. Då bodde dom oppe på.

NN: Så nuvarande affärshuset fanns inte?

AK: Nej de fanns inte, där va de bara bodar såna där rödmålade bodar, å dom hade å ställa in silltunner å någ sån där va de va.

NN: Jaa. Va de vanligt man hade grisar å höns på Oaxen?

AK: Nja, de va en å anna som hade gris.

KK: Jo mamma du vet den där s k Skogsvillan går, de kommer du väl ihåg, där hade ju en hel rad me svinhus där. Å vi ungar hade ju så spännande när slaktarn kom ifrån Mossen på Mörkö.

AK: Min syster å sväger å vi, vi hade en gris i lag ja.

KK: Nere ve sjön ja.

AK: Den slakta vi te jul ja. Hade vi byggt svinhus, karlarna byggde, Erik å August di byggde lite svinhus där. Sen hade vi en gris i lag. Å de va gott de va te jul sen. (skratt)

KK: Å så va de en del som hade höns.

NN: Ni hade inte höns?

AK: Nej, inte ja men min mamma hade.

NN: På Karta då ja? Byggde ni egna källare på Oaxen?

AK: Ja de gjorde vi.

KK: Morfar har byggt den gamla källaren som e kvar där, som vi hade. Morfar å Karl, byggde i lag den, Den å kvar ännu, den e bra den källaren.

NN: Blev de en större släktsammahållning på Oaxen? Mera släktingar som samlades där?

AK: Ja de blev de. Ja de va ju mycke släktingar.

KK: De blev ju de att de blev en generationsväxling alltså, barnen gifte sig med varandra. De som vi har på fars å mors sida va en väldit stor släkt ett tag. Karlsson på ena sidan Grenberg på den andra. Och då gick vi när vi va små, kanske ska tala om, varenda jul så gick dom till varandra, var bjudna på julkalas, mycke enkelt men för tiden

NN: Va de till släktingarna man gick eller va de till grannarna?

AK: Nej, släktingarna vi höll ihop så vi va ett.

NN: Om jag får fråga en sak angående Karta: Fanns de några ogifta arbetare där som bodde i inackorderingsrum?

AK: Ja de bodde där som di kalla Kasern, å va mitt på gårn här, där bodde de ogifta jobbare i.

NN: Hur många va de ungefär?

AK: De kunde väl vara kanske de flytta å kom så där.....

KK: Gillstet jobbade han där då, bodde han i Kasern då?

AK: Jaa, han bodde i Kasern ända te han drunkna, så drunkna gjorde han inte.

NN: Frös ihjäl ja. Så växlade dom ogifta arbetaren mera, så att dom kom ett år å försvann ett år, eller?

AK: Nej ja tror inte de.

NN: Stannade dom oxo kvar?

AK: Ja tyckte dom va kvar länge. Jag hade en halvmorbror som hette Gustav, han kom te Gotland sen, han vart död, han jobba där ett tag. Han va vi temmams me. --- De e mycke de där (skratt).

NN: De e mycke uppgifter ja har fått här, ja (skratt)

KK: Du kanske skulle tala om hur de va när ni lekte. Man tänker på hur de va när ja växte upp å va barn. VA lekte ni me? De va ju ordentliga vintrar på den tiden. De va ordentlig is t e x. Ni hade kälkar förstås?

AK: Vi hade snöbollskrig kanske. (skratt).

KK: Sparkstöttingar 'anns ju inte då inte.

AK: Nej de fanns ju inte då till å börja me inte. Men kälkar hade vi ju förstås.

KK: Å så hade ni såna där gamla skridskor, men du kanske aldri åkte skridskor inte? De har ju ja gjort väldit mycke.

AK: Jo, ja va ute å åkte skridskor, men sen saramla ja ikull en gång, å slog huve i isen. Sen tordes ja inte ut mer å åka skridskor.

NN: Va de några av dom här husen som byggdes medans tant Anna va ung å va barn?

AK: Nej dom fanns färdiga allihop där. Så ja minns när jag börja på å se dagens ljus, såg de ut så där. Fast sen satt de en flicka sen, satt den flickan dagarna i ända å skvalpadär. Så låg hon i sjön ibland.

NN: De kunde hända. (skratt)

KK: Men eftersom de ramla i sjön den där gången så blev du ju liksom någonting av en hjälte nästan?

AK: Jaha.

KK: De va ingen annan som fick följa med pojkarna i roddbåten?

AK: Nej de va min bror, å så va de en skolkamrat te honom, pojkarne de va lika gamla de där. Å då vavi 3 eller 4 flicker nere ve sjön, å då sa vi "får vi följa me er pojkar i båten?" De skulle över te Äppelgarn å meta. Nej ni får inte följame, skrek dom förstås. Joo Anna får följa me, skrek dom, för de syn ve henne för hon ramla ner ve bergen igår å slog sig så hon ska få följa me. Så jag fick följa me.

NN: Låg inte du i sjön då, då du va liten?

KK: Jo då, många gånger.

AK: Ja drog opp dig nån gång.

KK: Morfar stó å svor på stranden, drog opp mig inte. Men Hans å ja va ute å rodde

AK: Du ramla ur båten å Hans me. Hans va dukti, han va inte så gammal, han kunde dra opp dig i båten igen, hjälpa dig opp igen så du kom i båten.

KK: Han ramla i han me så ... de va ju så. Vi talar om när du levde, när du va i farten i stället.

AK: Ja lever väl ännu?

KK: Ja visst. Men sen så gifte du dig me pappa, å ni gifte er.

NN: Vilket år gifte ni er?

KK: 1914. Å då va de orolit ute i världen, så va de då pappa skulle iväg.

AK: Ja han fick åka opp ti Boden.

NN: Hur klädde sig tant Anna då ekonomiskt?

AK: Ja de fick ju betalt förstås.

KK: Fick ni verkligen de? Du sa de va så hemskt dålit?

AK: Javisst hade vi de, men ja hade min bror i maten. Han Manne å han hjälpte mycke å så.

KK: Å så va landstormen där ute, å de ha vi berättat om. Ni va ute å rodde ihade mig me. Och gubbarna va stationerade lite här å där.

AK: De fick inte ro på sjön inte. De fick inte ro ifrån holmen å ut på sjön.

KK: Ja tyckte du sa ni va ute å rodde?

AK: Ja de va vi, men vi skulle inte få de. Vi vaf'i alla fall. (skratt)

KK: Jag kommerihåg, vi kanske ska tala om när folk, di lämnade de här jordiska, mamma. Hur va de då, jag kommer ihåg hur de gick till när ja va liten. Å de va i spruthuse där nere. Men när folkd
og närdu va liten eller närd...? På Karta t e x, hur va de då? Fanns de kistor färdiga eller snickra dom?

AK: De va en snickare han bodde på Grönsö. Han gjorde kistena jämt.

KK: Gjorde han de?

AK: Ja då, han tog virke hemma på Grönsö så gjorde han kister.

KK: Svärtade han dom sedan då?

AK: Ja måla dom. Å så kommer ja ihåg dom hade locket över då, men så hade dom en näsduk mellan locket så där. Den fladdra för vinden den där vita näsduken. De skulle väl va te vifta avsked kan ja tro.

NN: Fanns de något hus här på Karta där dom döda ställdes in i då, som?

AK: Ja vet inte de, nej ja tror inte att de gjorde de?

KK: De måste dom ju ha haft va?

AK: Kanske de hade tvättstugan då? De hade dom nog.

KK: Va hade dom när ni kom te Oaxen då, va de lika dant under de här spruthuse som vi sa då nere ve ångbåtsbryggan? De fanns förstås inte då?

AK: Nej de fanns inte då.

KK: Men va la dom de döda när du liksom växte upp?

AK: Jo, just där oppe ve mangelbon där.

KK: Fanns den då?

AK: Ja just de.

KK: Fanns de inte ett annat gammalt hus där så? Den ser ju ganska ny ut?

AK: Ja den reparera di ju opp sen.

KK: Ja men där va....

AK: ...de va två rum där ser du. Så ett rum där hade dom te å lägga in där ser du.

NN: Vilket hus e de?

KK: De e vid Direktörvillan, de e Gunnar Mellanders släktingar som har de till sommarhus nu, utanför häcken där. Ett murat hus.

NN: Gamla Arkivet?

AK: Ja just de. De har vatt mangelbod.

KK: Om vi ska tala om på den tiden 1918, när den så kallade Spanska sjukan gick. När de skördades väldit mångaliv på Oaxen. Hela vår familj t ex låg sjuk. Ock gamle läkaren Ekberg i Trosa han for som ett torrt skinn mellan kåkarna.

AK: Nej vi hade sjuksköterska, kom dit ut oxo, ho va lite fnoskig, tor ja. Tyckte vi allehop där.

KK: Dom kanske e de sjuksköterskerna. (skratt)

AK: Nä de ska ja inte säga att alla sjukskötersker e. (skratt) Men de va hon, tog ju medicin ifrån en del familjer så gav hon dom hur som helst.

NN: Oj då.

KK: Men i alla fall då så låg vi då, vi va små min bror å ja, å hela familjen då. Morfar skötte om oss. Han ble inte sjuk.

NN: Hur va inspektorn Lindell? Va han bra?

AK: Ja en del tyckte om honom å en del inte förstås. Då va nog Mellander bättre, han va de tror ja. Mer ordning på Mellander.

NN: Var låg kontoret, i gamla tider?

AK: De låg där ovanför skolan på norr där.

NN: Innan de huset byggdes?

AK: Jo, då va de kontoret i den här direktörsvillan däroppe, på nedra botten låg de, ingången på norra ändan va de.

NN: Bodde direktörerna därute året runt eller hade dom den villan som sommarställe?

AK: Nej de hade bara somsommarställe. Ja de kom ut när de tyckte förstås. Tyckte de va rölit te å åka ut, annars va sommarställe. Direktör Norman de va den siste å han e död. Nej vem va de efter Norman då?

NN: Rotstein?

AK: Rotsten ja just de.

NN: Han lever fortfarande.

AK: Ja, ja skulle tro de?

NN: Joho då de gör han, jag träffade honom för några veckor sedan. Han bor i Stockholm nu.

AK: Å han e gift me en tyska, Frida.

NN: Jaha de stämmer nog. Hur länge arbetade maken på Oaxen?

AK: Jaa, han arbetade där, han börja på kunna göra nån nytta.

NN: Vad började han arbeta med?

AK: Ja ja vet inte, han började me någe lite.

(Va komme me mat åt me nu, nä ja ska int äta nå nu)

NN: Vi kan ta en liten paus här nu.

KK: Någonstans mellan ettan å tvåan, bör den ha varit?

AK: Där Gillestugan nu e. Arbetarna byggde Gillestugåt sig själva.

NN: Men den här legendenom fiskare? Va va de för en legend?

KK: På norra änden, de e så mycke legend eller sanningar ja vet inte. Han lär ha varit från Sorunda.

AK: När ryssen va här å brände.

KK: De va på 1700-talet, när ryssarna va här å brände. Å Elmer han va fiskare å bodde på norra, östra-norra änden av Oaxen. Å han skulle gifta sig med en flicka från Sorunda.

AK: Från Lindsta.

KK: Och flickans morfar å hon kom seglandes i en så där snipa. Å långt ute till havs så kom de ryska skeppen. Och prästen vet ja inte va han kom ifrå, men de va ett lite bröllopsfölje som fanns på Oaxen. Vigseln skulle försigå i den där (.....)-kyrkan då. Å när dom här va på halva sjön så, va de inte så att en kula kom farande å gick genom seglet, å gubben yttra nånting då, men de kommer ja inte ihåg.

AK: "De får bara inte träffa mig":

KK: Såkom de över. Å hur de va så satte dom ilan såna här, heter barkasser kanske, ifrån skeppen och kom å landade på Oaxen, å då va dehär följet alltså där. Men de va tydligt väldigt redigt folk för dom lär ha ned gjort var-enda ryss alltså.

AK: Ja di sköt dom allihop.

KK: Så resterna av dom lär ha flytt över holmen alltså, och sen kunde den där vigseln försigå i lugn å ro i denna lundskyrka. Det är ett långt kapitel om detta, ja tor väl manmamma har haft de förut.

NN: Tänkte höra, kommer tant Anna ihåg dom där Vestrells som bodde ute på Karta?

AK: Ja.

NN: Va va de för ena? Va de en stor familj eller?

AK: Nej, de va de int. De hade väl fem barn. (... Georg, Rut,...)

NN: Va dom jämngammla ungefär med tant Anna?

AK: Ja deres älste son han va jämngammal me min älste bror. Å sen hade de en dotter, hon jämngammal me mig, kanske va ett par år yngre?

NN: Lekte ni mycke tillsammans?

AK: Jovars, lekte mycke tillsammans.

NN: Va arbetade Vestrell me? Va han oxo vid ugnen?

NN: Va de många som va vid brotten? Bergsbrotten, som jobbade i berget?

AK: Ja de va de. De va många de.

NN: Va de ungkarlarna eller?

AK: Ja de va de oxo. Gifta me.

NN: Kommer tant Anna ihåg några namn på dom som va ogifta, dom här ungkarlarna som bodde i baracken? Va dom hette?

AK: Nej de har ja glömt bort.

NN: Dom hade man inte så mycke kontakt me?

AK: Nä. Man hade fler familjer å så hade man inte kontakt me dom inte. Dom de där gifta karlarna va inte tillsammans med dom där yngre inte, som ungkarlarna inte, dom ville inte vara på nära spritfester. Nej.

NN: Så att ungkarlarna spritade mera?

AK: Ja de gjorde dom mera, å så dom andra dom va för sina familjer, så di va alri tisammans:

NN: Har tant Annas far arbetat med något mera än i ugnen? Va han i berget?

AK: Smedjan arbetade han sist. Han va smed siste årena.

NN: Va han ensam i smedjan, eller hade han nån lärling eller nån...?

AK: Ja han hade Hans där, sin son där oxo, han som sitter där, va me där. Nu är han i Stockholm på Navigationskolan, e han där.

KK: Han e tekniker där.

NN: Jaha. Smedjan var låg den någonstans?

AK: Den låg där Direktörvillan

KK: Nej de va ovanför mamma, men den låg där i backen i alla fall.

AK: Där Mellander bor ja, där låg smedjan.

NN: Jaha.

KK: Nedanför där så är de lader, rivna . de ha vi talat om. Kalklader de har du väl hört av Eva å Gunnar? Där fanns serveringen, där de va baluns. När båtarna kom utifrån så va de väldi fart där. Å för övrit så va de fester där iblan. Men vi hade oxo andra minnen av de där. De röktes för vägglöss därute (skratt). De kommer ja ihåg.

AK: Har du den där på?

NN: Ja den är på.

KK: Å gode tid. (skratt) Kommer du ihåg mamma? Ja de va förfärlit me vägglöss. Vi bodde ju på Paradiset, men där fanns vägglöss.

AK: Fanns överallt, i alla stugor.

KK: Rökning alltså, de kommer ja ihåg på Oaxen. Men hur va de, bodde inte vi hos morfar eller bodde ner på serveringen?

AK: Nähä, bodde hos morfar. De va på sommaren vi låg opp på vinn.

KK: Morfar bodde i den där stugan, ålderdomshemmet, men han bodde motsvarande rum där de bor en ungkarl där nu. Motsvarande mannas kök fast åt södra sidan. Finns de ju små vindar uppepå, å där låg vi medan vägglössen försvann.

AK: Sen vart di slut på Oaxen oxo. Vägglössena.

KK: Men om vi oxo skulle tala om vika stora, feta loppor de fanns på ugnarna. Du vet däruppe på ugnarna där eldarna satt, de va förfärlit varm å som hade ju såna smutsiga kläder, som hade ju gamla filter ...

AK: Kommer de där nu på bandspelaren? Lopper å väggloss å de där de är väl inte ... Agnes?

NN: Nä men de va ju oxo en bild av verkligheten, (skratt). Så att dom höll till där på ugnarna?

KK: Ja de gjorde dom.

NN: Hur va de annars me hygienen om man säger? Badade och duschade man?

KK: Ja de fanns ju de som dom har, de va Hj^{lm}mar Lindström de, som va maskinist där å hän ... Ja kom ju ihåg när ja va liten, ni mamma tog oss me bort till maskinrummet, verkstad tror ja de e nu, där borta vid silos ...

NN: Vid hydrafabriken?

KK: Ja just de. Där va ju ett badrum så man fick följa me och bada där. Man tyckte de va så märkvärdit just detta att de eka så väldit där. De spolades vatten å man fick krypa i å bada där. Men när vi va små så tvättades vi hemma, mamma tog in en balja å tvättade oss.

AK: Ja då sa Hans att, nu Agnes får vi bada, såg han när ja kom ifrå källarn me en stor träbalja ja hade. Då tyckte han de va så rolit, så han segla med båtar i vattnet då. Han hade int så bråttom opp ur baljan inte.

KK: Men ja menar sen på den tiden var de ju så pass riktiga somrar, så folk bada ju väldit mycke, å tvätta sig i sjön natulitvis.

NN: Hur va de ute på Karta? Hade ni nån tvättbalja där?

AK: Ja de gjorde vi, Vi tvätta oss, så bada vi väldit mycke därute i sjön.

NN: Ja men på vintern?

KK: Dom hade nog som de säger bryggstugan å sånt, där bada dom. Eftersom de hade tvättat å så bruka de göra.

AK: Ja de gjorde vi. De gjorde vi här på Oaxen me, innan badhuse vart.

NN: Fanns de många vedbodar ute på Karta? Hade varje familj sin vedbod?

AK: Ja varje familj hade sin vedbod.

NN: Jaha. Var fick ni veden ifrån? Va de gratis ved?

AK: Ja vi fick gratis ved. Men sen vi kom te Oaxen sen, ja den första tiden va de gratis men sen började visst de ta betalt lite för veden, köpte sen.

KK: Mamma, hur va de då me hyran när ni flytta dit? För ja vet nåt ja va liten å pappa å du bodde i en enrummare därute, betala vi 5 kr i månan i hyra.

AK: Jaha.

NN: Hur va de på Karta? Kommer tant Anna ihåg de? Har tant Annas föräldrar berättat någor om de? Var de gratis lägenheter?

AK: Ja de va de.

NN: Så dom behövde inte betala nån hyra.

AK: Nej de behövde de inte. Inte på Oaxen först di kom dit heller. Sen tog de visst ...?

KK: Så kanske vi skulle på tala om de där på Oaxen, att då när dom börja på bli äldre dom här människorna då, gjort sitt färdit, då behövde dom aldri köras därifrån, så länge dom kunde klara sig, utan fick faktiskt bo kvar. De va ju fint.

NN: Då bodde dom bl a där, å i Svalan här förstås.

KK: Ja just de.

NN: Jaha, finns de nära namn på dom här husen ute på Karta, i stil med Paradiset å...?

AK: Nähä, ja hörde aldri nåt ... Di sa Kasern, å den byggningen, den där storadär, den kalla di för Stora Byggningen, sa di.

NN: De va den enda?

AK: Jaha, Stora Byggningen sa dom å så Kasern å så Hedbergs då.

NN: Så de fanns bara 2 stora arbetarbostäder dels Kasernen å dels Stora Byggningen .

AK: Ja där så sen ner Charlottendal, då gick man förbi dom där ugnarna, ner här.

NN: Sådär bodde några familjer oxo?

AK: Där bodde oxo fyra familjer, bodde där i ett hus därnere.

NN: Som låg vid skolan?

AK: Jaha, låg utanför skolan där. Här e bagarstugan, den minns ja, ja följer mamma när hon gick ner å grädda bröd där.

NN: Va de ofta som mamma gräddade bröd?

AK: Ja de baka allt bröd hemma. Köptes aldri någe bröd. Varken kaffebrott eller trott bröd.

NN: Var fick man mjölet ifrån?

AK: De köpte vi från Karlssons.

NN: Affären då?

AK: Ja från affären. Tog dom hem mjöl!

NN: Hade dom mycke matvaror i affären?

AK: Ja de va väl inte så mycke. De va väl fläsk å sill förstås va väl huvudsaken, att de fanns sill å fläsk. Inte fanns de som nu inte för tiden.

NN: Mjölk, hade dom mjölk?

AK: Nähä, de fick dom hämta ve Fållnäs brygga. Rodde dom efter själva, stora flasker. Så va de en gumma som mätte ut, hade ett litermått, stod å mätte ut i dom där flaskerna, sän där stora flasker.

NN: Kärnade man smör å gjorde ost eller köptes de?

AK: Nähä, de va skummjölk ifrå Fållnäs, Så de va inte någe man kunde De fick man köpa ost, men de fanns ve Fållnäs te köpa ost, i mejeri där.

NN: Jaha, så de köpte man?

AK: Jaha, köpte så stora runda ostar. Ja minns vi dela, flera familjer dela på en ost.

KK: De va ju såna där hushåll därute som de även va på Oaxen, som du väl ha hört. Att folk skaffa sig så mycke å la upp förråd, vinten alltså. Å du har säkert hört detta när de gäller sill och t ex ansjovis å kryddsill. Så kom nu dom där s k sillmakarna från västkusten, kom ilan på Oaxen. Å då va de ju allmän köpenskap där. De kommer ja ihåg, å dessutom köpte ni ju silltunner, kanske de inte va, men kaggar eller nånting i affären.

AK: Vi köpte en tunna å sen så dela vi, familjer som dela en tunna.

NN: Gjordeni så på Karta oxo? Kom dom här västkustbåtarna?

AK: Nej, ja vet aldri att de kom dit.

KK: De tror ja nog inte de va nog senare dom här gick upp å då landade dom fortsatte uppåt te Söderläje.

AK: Men de va de la in sill mycke, gummerna, la in sill i ättika å så där.

KK: Men när vi va små, så gjorde dom ansjovis själva på Oaxen. De kanske du oxo har hört talas om? De va nånting så fint recept dom hade. Den lilla sortens fisk kallades för vassbuk.

AK: Lik strömming ungefär fast....

KK: Å då la du in mamma, ansjovis.

AK: Å Hans han bruka te tal om ..Men du ja har aldri äti så god ansjovis som du Anna gjorde iordning, bruka han säga åt mig.

KK: Stora stenkruker.

NN: Plockade ni mycke bär å konserverade?

AK: Jah, oh.

KK: Ja de vill ja lova.

AK: Agnes å min man å ja va ute en sönda te Grönsö, vi plocka 45 liter lingon.

KK: 50 va de kära du, men nu finns de inga lingon kvar.

AK: När vi kom island där i en vik där, så sa Erik, vi tar ilan här vi ser. Vi går opp här. Ja ni kan komma ilan sa ja, hoppa ur båten först, för här är de alldels rött me lingon. Ända ner te sjön, å de va på en plätt, inte va stor, å där gick vi hela dan.

KK: De va ju så folktomt där då. Vårt ställe ju som alla männsker ute på Oaxen gjorde, va att ka till Lisön å bort te Fållnäs. Dels där plocka dom blåbär å längre ut på Lisön plocka vi lingon. Å de va ju faktiskt riktiga utflykter som man hade. Vi gick ihop me Agustas som vi sa, va släkt å så va de flera oxo. Flera roddbåtar som åkte iväg ut, hade man mat me sig å så hade man ungarna me sig hela da.

NN: Heldaghöje?

KK: Jaha, så plocka dom massvis me bär där ute.

AK: Vi hade dig å Hans när ni va små. Så gjorde....

KK: ... pappa en riskoja...

AK: ... en riskoja åt er. Å där satt ni å ni hade nåt å leka me, å så gick vi där ikring å plocka lingon. Vi torsde inte gå så långt ifrån dom för det att de inte skulle gå sin väg.

KK: Å vårt nöje, ja kommer ihåg när vi va små å pappa t e x inte en ledig dag en gång. Han va fyllare i en ugn å han va även ute på söndagarna, han sluta väl elva tror ja om söndagarna. Men då hade vi ingen motorbåt på den tiden, utan dom packade in ungarna å massäck å allting å nåt å så där i sin roddbåt, å så rodde vi långt ut åt Grönsö omkring, där å metade, och fick mycke fisk. Å hade nåt me å så där. Å så badade man å ni hade väl kaffepannan med å gjorde opp eld, där ni (.....) vid stränderna. Tänk va skönt man hade egentligen.

AK: Sjöstrand, å gjorde opp eld, en gammal kaffepanna. Den åkte i sjön sen.

KK: Pappa han gick gärna å tog sig en salt sill, i där som vi tala om, förråde. Han älskade sän där spicken sill som dom sa. Tog han sig serdu.

NN: Nej nu ser ja klockan går, är rätt mycke.

--oo--

Gunilla Follin

930311